

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ «Каразінський
інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»

(вказати назву структурного підрозділу)

Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

(вказати П.І.Б керівника)

2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Теорія міжнародних відносин

рівень вищої освіти : перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма : «Міжнародні відносини та регіональні студії»

вид дисципліни : обов'язкова

факультет ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» 28. 08. 2025 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доктор історичних наук, професор, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Сергій ЛИМАН

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Протокол від 26 серпня 2025 року №1

Завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

(підпис)

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гаранткою освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

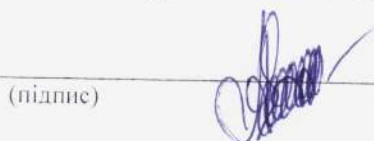
(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол від 27.08. 2025 року, №1

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії», підготовки бакалавра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з класичними та новими теоретичними концепціями й підходами щодо міжнародних відносин, базовими поняттями, умовами та правилами взаємодії між державами.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія міжнародних відносин та світової політики» є: сформулювати сучасне бачення теорії міжнародних відносин, особливостей наукового дослідження та трактування найважливіших явищ і процесів на міжнародній арені; ознайомлення з основними тенденціями, закономірностями та рушійними силами розвитку міжнародних відносин; формування вміння аналізувати сучасні міжнародні процеси на основі отриманих теоретичних знань; розкрити взаємозв'язок і взаємодію теорії міжнародних відносин як суспільної науки та наукову природу теорії міжнародних відносин; проаналізувати роль та місце теорії міжнародних відносин у системі суспільних наук.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання —	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Формування наступних загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 19. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

Передбачені стандартом:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

Передбачені робочою групою:

СК15. Здатність оцінювати особливості та традиції політичної поведінки країн світу в контексті об'єктивних потреб і можливостей розвитку міжнародних стосунків.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Загальні програмні результати навчання за спеціальністю

Передбачені стандартом:

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

Передбачені робочою групою.

РН 23. Розуміти події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.

1.8. Пререквізити:

Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з таких дисциплін, як: «Історія міжнародних відносин», «Вступ до спеціальності», «Історія України», «Зовнішня політика України», «Державне управління та прийняття зовнішньополітичних рішень».

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень

Предмет та завдання курсу. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин. Об'єкт досліджень міжнародних відносин. Сутність міжнародних відносин. Найважливіші особливості міжнародних відносин. Традиції вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України.

Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин

Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Принципи, що впливають із первинних уявлень про об'єкт дослідження. Суб'єктивізм та об'єктивізм. Полеміка щодо головних дійових осіб у міжнародному середовищі. Принципи державоцентризму (етатизму) та транснаціоналізму. Системний, діалектичний, дедуктивний, індуктивний підходи. Особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження. Теоретизування. Синтетичний метод. Методи дослідження, що застосовуються у теорії міжнародних відносин (загальні, експлікативні, конструктивні та прогнозні). Поняття і категорії теорії міжнародних відносин. Проблеми формування понятійно-категоріальної системи. Загальнонаукові поняття і категорії.

Тема 3. Учасники міжнародних відносин

Зміст поняття «учасники міжнародних відносин». Критерії учасництва. Визначення Р. Поп'юк-Рисинської. Класифікація К. Ваставського. Суспільні та операційні суб'єкти. Поняття «актор». Застосування понять «гравець», «партнер», «сторона», «суб'єкт міжнародного права». Сутність обмеженої правосуб'єктності. Сутність державоцентризму. Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.

Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин

Видова структура міжнародних відносин. Проблема співвідношення видів міжнародних відносин. Підходи Г. Морґентау та Р. Арона.

Зовнішньополітичні відносини. Сутність зовнішньої політики держави у науковій думці. Класифікації зовнішньої політики. Визначення та сутність міжнародної політики. Три типи зовнішньополітичних відносин. Світова політика та три її стани. Дипломатія та її головні функції, прийоми та засоби. Переговорний процес. Сучасне міжнародне право. Типи міждержавних військових відносин. Міжнародні економічні відносини. Більш повільний розвиток економічних відносин у порівнянні з політичними. Системи господарських зв'язків між країнами. Міжнародний поділ праці. Світове господарство. Ліберальна та протекціоністська економічна політика. Міжнародні відносини у сфері культури. Міжнародні відносини у сфері інформації. Форми міжнародних відносин.

Тема 5. Проблема класифікації наукових концепцій. Теорії ідеалізму.

Значущість та сутність чотирьох великих дискусій. Принципи класичної школи теорії міжнародних відносин. Міжнародний аспект в ідеалістичних політичних поглядах Платона та Аристотеля. Відродженням ідеалізму у теологічній концепції Томи Аквінського. Концепція гармонійних безконфліктних міжнародних відносин Х. Гроція. Ідеї Дж. Бенґама про "обмеження сили" у міжнародних відносинах. Е. Кант як засновник ліберального напрямку ідеалізму. Теоретичні погляди ідеалістів у 1920-1930-х роках. Ідеалізм як система наукових поглядів на міжнародні відносини.

Тема 6. Політичний реалізм

Фукідід як засновник політичного реалізму. Становлення теорії реалізму у творчості Н. Макіавеллі. «Природний стан» Т. Гобса у міжнародних відносинах та обґрунтування «реалістичного погляду на міжнародну політику. Роль права як регулятору міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля. Питання про зовнішню політику у творчості М. Вебера. Теорія "балансу сил". Основи теорії політичного реалізму Г. Морґентау. Політичний реалізм у теоретичних концепціях Г. Кісінджера та Р. Арона.

Тема 7. Неореалізм та неолібералізм

Теорії міжнародних відносин К. Волтца. Постулати неореалізму у творчості Р. Гілпіна. Типи транснаціональної глобальної взаємодії у творчості Дж. Ная та Р. Кохена. Радикальний неолібералізм Ф. Фукуями. Ідеї досягнення загального миру у творчості Г. Кларка та Л. Б. Сона. Полеміка між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.

Тема 8. Системні теорії модернізму

Зародження біхевіорізму та його основні принципи у теорії міжнародних відносин. «Біхевіористична революція» та принципи модернізму. Початком «Великої дебати» і поділу теорії міжнародних відносин на дві школи

(класичну та модерністську). Вихідні методологічні постулати біхевіоризму у творчості Д. Істона. Системні теорії міжнародних відносин. Л. фон Берталанфі – основоположник загальної теорії систем. Класифікація міжнародних систем М. Каплана. О. Янг та його п'ять принципових міркувань щодо міжнародної системи. Дж. Моделскі та його теорія т. зв. цивілізаційних систем. Типи міжнародних систем у трактуванні Й. Гальтунга. Теорії зв'язку (linkage theories) : формулювання С. Розена, К. Холсті, В. Хандрієдера. Факторні теорії (теорії поля). Концепції К. Райта, Р. Руммеля, Н. Гледіча. Криза теорії міжнародних відносин: раціоналізм і рефлексіонізм. Політичні традиції як регулятори політичного життя.

Тема 9. Теорії міжнародного середовища.

Зародження географічного детермінізму. Ступінь розвитку держав і цивілізацій з особливостями їх географічного положення, клімату та ґрунтів у творах античних авторів. Географічно-детерміністичні концепції розвитку суспільства Ж. Бодена, Ш. Монтеск'є, А. Тюрго, Г. Бокля, Л. Мечникова, Е. Реклю. Теорії географічного детермінізму та геополітика. Трактівки Ф. Ратцеля, А. Мехена, Х. Маккіндера. Расово-антропологічні теорії Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа, Х. Чемберлена. Марксизм. Неомарксизм Е. Валлерстайна, С. Аміна, Р. Кокса, А. Франка. Цивілізаційні теорії А. Тойнбі, С. Гантінгтона, Е. Тоффлера.

Тема 10. Міжнародні системи

Поняття та структура міжнародних систем. Аналіз системності міжнародних відносин М. Капланом. Незалежні та залежні змінні міжнародних систем. П'ять груп факторів між зовнішньою політикою держави та системою міжнародних відносин у трактовках Дж. Розенау. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності. Фактори, які найчастіше вважають складовими поняття «могутність держави» (географічні, демографічні, економічні, інфраструктурні, військові, політичні, історичні, психологічні). Типи міжнародних систем. Система вето, Система балансу сил. Гнучка біполярна система. Жорстка біполярна система. Універсальна система. Гомогенна та гетерогенна системи. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.

Тема 11. Міжнародні конфлікти

Поняття «сила». Сила як атрибут суб'єктів міжнародних відносин. Явище рівноваги сил у міжнародній системі. Особливості процесу застосування сили. Визначення конфлікту. Проблеми дефініювання міжнародних конфліктів. Типи міжнародних конфліктів. Класифікація конфліктів за Й. Гальтунгом (політичні, економічні та ідеологічні). Двосторонні, багатосторонні та коаліційні конфлікти. Короткотривалі (блискавичні), середньотривалі та довготривалі (затяжні) конфлікти. Фази міжнародних конфліктів. Три основні фази конфлікту (загострення, ескалація

та деескалація). Проблеми розв'язання воєнних конфліктів. Війна РФ проти України як виклик міжнародній безпеці та сучасному світовому порядку. Роль міжнародних організацій у розв'язання воєнних конфліктів. Проблеми наукового визначення та інтерпретації поняття «міжнародний порядок».

Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця

Зміст понять «мирне співіснування» та міжнародна співпраця. Випадки, у яких можливе мирне співіснування. Загальновизнані принципи у стосунках між державами: принцип суверенної рівності, принцип не застосування сили, принцип мирного розв'язання спорів, принцип невтручання, принцип територіальної цілісності, принцип непорушності кордонів, принцип поваги до прав людини, принцип рівноправності й самовизначення народів, Принцип добросовісного виконання зобов'язань згідно з міжнародним правом. Цінності та основні риси консервативної ідеології. Найважливіші форми міжнародної співпраці. Двостороння та багатостороння співпраця. Зміст понять «мирне співіснування» та «міжнародна співпраця».

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с. р		Л	п	ла б	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень	10	2	2			6						
Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин	9	2	1			6						
Тема 3. Учасники міжнародних відносин	11	4	1			6						
Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин	11	4	1			6						
Тема 5. Проблема класифікації	9	2	1			6						

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с. р		Л	п	ла б	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
наукових концепцій. Теорії ідеалізму												
Тема 6. Політичний реалізм	9	2	1			6						
Тема 7. Неореалізм та неолібералізм	9	2	1			6						
Тема 8. Системні теорії модернізму	12	4	2			6						
Тема 9. Теорії міжнародного середовища	10	4	2			6						
Тема 10. Міжнародні системи	9	2	1			6						
Тема 11. Міжнародні конфлікти	9	2	1			6						
Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця	10	2	2			6						
Усього годин	120	32	16			72						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень	2
2	Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин. Тема 3. Учасники міжнародних відносин.	2
3	Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин. Тема 5. Проблема класифікації наукових концепцій. Теорії ідеалізму.	2
4	Тема 6. Політичний реалізм. Тема 7. Неореалізм та неолібералізм.	2
5	Тема 8. Системні теорії модернізму	2
6	Тема 9. Теорії міжнародного середовища	2
7	Тема 10. Міжнародні системи. Тема 11. Міжнародні конфлікти.	2
8	Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень Розширити лекційний матеріал інформацією про традиції вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України, зокрема про науковий доробок професорів Харківського університету Д. І. Каченовського, В. П. Даневського, М. О. Таубе	6
2	Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин З'ясувати зміст та особливості наукової полеміки щодо головних дійових осіб у міжнародному середовищі.	6
3	Тема 3. Учасники міжнародних відносин Проаналізувати наукові дискусії щодо сутності обмеженої правосуб'єктності та сутність державоцентризму	6
4	Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин Розширити лекційний матеріал конкретними прикладами ліберальної та протекціоністської економічної політики в сучасному світі	6
5	Тема 5. Вплив конфесійного фактору на сучасну світову політику Проаналізувати вплив міжнародних відносин у добу Версальсько-Вашінгтонської системи на теоретичні погляди ідеалістів у 1920-1930-х роках	6
6	Тема 6. Політичний реалізм Розширити лекційний матеріал інформацією про розбіжності у теоретичних концепціях Г. Кісінджера та Р. Арона	6
7	Тема 7. Неореалізм та неолібералізм Проаналізувати етапи та сутність наукової полеміки між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.	6
8	Тема 8. Системні теорії модернізму Зробити порівняльний аналіз основних теорій модернізму: теорії міжнародних систем; теорії конфлікту; теорії ігор; теорії прийняття рішень; теорії бюрократичного процесу зовнішньої політики; теорії міжнародної інтеграції; теорії взаємозалежності; теорії світового суспільства	6
9	Тема 9. Теорії міжнародного середовища Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням расово-антропологічних теорій Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа	6
10	Тема 10. Міжнародні системи Розширити лекційний матеріал інформацією про фактори, які найчастіше вважають складовими поняття «могутність держави» (географічні, демографічні, економічні, інфраструктурні, військові, політичні, історичні, психологічні)	6
11	Тема 11. Міжнародні конфлікти Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням наукових дискусій щодо фаз міжнародних конфліктів	6
12	Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця Проаналізувати найважливіші форми міжнародної співпраці у сучасному світі	6

	Разом	72
--	-------	----

6. Індивідуальні завдання – не передбачені

7. Методи навчання

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод роботи з письмовими джерелами;
- метод роботи з аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Теорія міжнародних відносин» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;

– виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь).

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота													Всього	Екзамен	Сума
семінар	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	60	40	100
макс. бал	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

T1, T2 ... – теми розділів

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Студент допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 20 балів**.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Теорія міжнародних відносин».

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу (у формі тестів) та під час проведення семінарських занять. Тести поточного контролю за розділ оцінюються від 0 до 5 балів. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 5 балів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
5	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
2	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.

0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.
---	---

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в 2 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума модульних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів модульних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Методичне забезпечення

Теорія міжнародних відносин : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Уклад.: С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 36 с.

Основна література

1. Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
2. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

4. Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
5. Мателешко Ю. П. Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 156 с.
6. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / за ред. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. К.: Знання, 2010. 463 с.
7. Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здорова, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
8. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. Львів: Академія сухопутних військ, 2010. 240 с.
9. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
10. Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.
11. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. Львів: Новий світ, 2025. 375 с.
12. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Допоміжна література

13. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К. : Юніверс, 2000. 688 с.
14. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2016. 472 с.
15. Бебик В. Сучасна глобалістика : провідні концепції і модерна практика : Навчальний посібник / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.
16. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
17. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
18. Вонсович О. С. Недоліки системи євроатлантичної безпеки у ХХІ ст. / О. С. Вонсович // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 25-34.
19. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С. Гантінгтон ; пер. з англ. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
20. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон. К.: Фенікс, 2020. 584 с.
21. Глобалізація і сучасний міжнародний процес: монографія / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. К. : Університет «Україна», 2009. 508 с.

22. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
23. Горобець І. В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років) / Горобець І. В. . К.: Міленіум, 2017. 418 с.
24. Горук А. Американські наукові бачення міжнародного порядку після завершення «холодної війни» // Історична панорама. 2010. Вип. 11. С. 99–127.
25. Європейська та євроатлантична інтеграція : навч. посіб. / [О. В. Баула та ін. ; за заг. ред. О. М. Лютак]; Луц. нац. техн. ун-т. Херсон : Олді-плюс, 2016. 375 с.
26. Живко М. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії / М. Живко, О. Іващук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73-76
27. Зовнішня політика у постбіполярному світі (аналіз. проблеми. прогнози): Монографія / Наукова редакція д.і.н., проф. С.С.Трояна. К.; 2014. 189 с.
28. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
29. Киридон А. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір / А. Киридон, С. Троян // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 82-83.
30. Кіссинджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2017. 320 с.
31. Козинець І. П. Постійна структурована співпраця з питань безпеки та оборони ЄС: перспективи для України / І. П. Козинець, В. С. Клименко. Воєнно-історичний вісник. 2017. № 4 (26). С. 138–143.
32. Конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 343 с.
33. Концепція зовнішньої політики України (робочі матеріали за підсумками 2019 р.) / за редакцією Корсунського С., Габер Є., Веселовського А., Шелест Г. Дипломатична академія України, 2020. 71 с.
34. Лиман С., Парфінченко А. Міжнародні відносини на Балканах у творчості професора Імператорського Харківського університету О. Л. Погодіна / С. Лиман, А. Парфінченко // Дриновський збірник. Харків ; Софія, 2021. Т. 14. С. 215-225.
35. Лиман С. І., Парфінченко А. Ю. Схід і Захід : історія проти географії на різних етапах цивілізаційної акселерації // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 28-30.

36. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.
37. Лиман С. Дзвінки струни меридіанів: міжнародні відносини у творчості В.Г. Ціватого (до 30-річчя початку його науково-педагогічної діяльності) // Сіверянський літопис. 2021. № 5 (161). С. 232-241.
38. Лиман С. Міжнародні відносини зарубіжних слов'ян доби Середньовіччя у навчальних курсах Г. А. Ільїнського: харківський період його науково-педагогічної діяльності (1907–1909 рр.) // Дриновський збірник. Софія-Харків, 2022, Т. 15. С. 245-255.
39. Лиман С. І. Міжнародні відносини XI століття у творчості В. К. Надлера (1840-1894) // Zaporizhzhia Historical Review. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Вип. 6(58). 2022. С. 378-390.
40. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
41. Лиман С. І. Правила європейської дипломатії на сторінках твору Мішеля Монтеня «Проби» (1580) // LAUREA VI. Античний світ і Середні віки. Харків, 2025. С. 112-114.
42. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація. Навч. посіб. К.: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.
43. Ороховська Л.А. Глобалізм та геополітика в добу глобалізації / Л.А.Ороховська // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. 2020. Вип. 1 (75). Частина 1. С.19-24.
44. Основи зовнішньої політики України: підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець та ін.]. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. 240 с.
45. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник. Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
46. Парфіненко А. Ю. Балканський вимір європейської безпеки в світлі геостратегій ключових міжнародних гравців Сходу та Заходу / А. Ю. Парфіненко // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2020. Т. 12. Вип. 1. С. 222-232.
47. Парфіненко А. Ю. Країни Східної та Південно-Східної Азії у зовнішньополітичних пріоритетах України / А. Ю. Парфіненко // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії: досвід модернізації та перспективи взаємодії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 24-27.

48. Перепелиця Г.М. Асиметрія міжнародних відносин / Г. М. Перепелиця, О. В. Заремба, Пол Д'аньєрі [та ін]; за ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. К. : Видавничий дім «Стилос», 2005. 555 с.
49. Пантелєєв В. Soft Power: роль суб'єктивного чинника у міжнародних відносинах // Зовнішні справи. 2010. № 2. С. 36–39.
50. Станчев М. Третя світова: битва за Україну / М. Станчев, Ю. Фельштинський. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.
51. Хмель А. О. Теорія міжнародних відносин : Методичні вказівки до семінарських занять / Хмель А. О. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 52 с.
52. Ціватий В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) / В. Г. Ціватий // Науковий вісник Дипломатичної академії України. К., 2000. Вип. 4. С. 268-274.
53. Ціватий В.Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс (проблеми історичної та сучасної комунікології) / В. Г. Ціватий // Зовнішні справи. 2020. 9-10. С. 33-40.
54. Шергін С. О. Політологія міжнародних відносин : навч. посібник / Шергін С. О. К. : Дипломатична Академія України при МЗС України, 2013. 200 с.
55. Bergman J. Karh Haushofer: one of the more important persons to influence the events that lead to WWII and Holocaust // Answers Research Journal. 2023. P. 555-560.
56. Fukuyama F., The End of History and the Last Man, by Francis Fukuyama; Free Press, 418 p.
57. Huntington SP, The Clash of Civilizations? In: Lechner FJ, Boli J, editors. The globalization reader. 4th ed. West Sussex: Wiley-Blackwell; 2012. 37–44.
58. Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. London : Routledge, 2009. 202 p.
59. Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.
60. Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition / G. Ritzer. Oxford, 2019. 606 p.
61. Rosenau J. N. Distant proximities. Dynamics beyond globalization. Princeton university press / J. N. Rosenau. Princeton and Oxford, 2003. 401 p.
62. Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F.,Soderbaum, J.Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.
63. Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.

64. Wallerstein I. Utopistics or historical choices of the twenty-first century / I. Wallerstein. New York: The New Press, 1998. 93 p.
65. Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

- 1) Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. URL: dontsov-nic.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf
- 2) Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf
- 3) Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf
- 4) Валевський О. Л., Ішмуратов А. Т. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу. URL: <http://www.geocities.com/Attiens/Academy/8474/co001.zip>
- 5) Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Slovnik-GPNB.pdf>
- 6) Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз . URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>
- 7) Лісабонський договір : роз'яснення. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <http://eu.prostir.ua/library/238201.html>
- 8) Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем «Євразія». URL: <http://www.geocities.com/Capitolhill/Senate/8092/8pesym.html>
- 9) Пацук Ю. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві. URL: http://www.cvu.kiev.ua/Ip/021p99u/5_1.html
- 10) Спільна стратегія Європейського союзу щодо України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492.
- 11) Стратегія зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
- 12) Троян С.С. Сучасні міжнародні відносини: основні тенденції еволюції. URL: http://vmv.kyvu.edu.ua/v/08/troyan_ss.htm

- 13) Ціватий В. Г. Національні особливості інтелектуальної історії Франції доби класичного Середньовіччя та раннього Нового часу: європейські культурно-історичні, політико-дипломатичні та інституційно-цивілізаційні цінності. URL: http://elibrary.ivinas.gov.ua › Cinnist_-2018-34-41
- 14) Шеренговський Д. В. Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини. URL: <http://www.stattionline.org.ua/politologiya/30-politika/1345-ponyattyata-sutnist-mizhnarodnogo-konfliktu-v-nauci-pro-mizhnarodni-vidnosini.html>
- 15) Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
- 16) Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. 1995 URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html
- 17) Ritzer G. Globalization: The Essentials [Electronic resource] / George Ritzer. -Malden, Oxford, Carlton: Wiley-Blackwell, 2011. 368 p. URL: http://media.wiley.com/product_data/excerpt/15/04706556/0470655615-65.pdf
- 18) Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії обставин непоборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі “Теорія міжнародних відносин”.